

Lökväxter
Skadedjur

PURJOLÖKSMAL

Purjolöksmalen (*Acrolepiopsis assectella*) är en liten oansenlig fjäril vars larver lever på växter inom släktet *Allium*. Angreppen blir allvarligast på purjolök, men även kepalök, vitlök och gräslök kan skadas.

Skadebild

Larverna gnager först gångar under det översta cellskiktet på purjolöksbladen. Allteftersom larverna växer och äter sig neråt i plantan blir skadorna på bladen mer synliga, purjolöken får ett söndertrasat utseende. Larvernans gnagskador utgör inkörsportar för svamp och bakterier, som gör att bladen ruttnar. Nyplanterad purjo kan dö om tillväxtpunkten angrips. På matlök och gräslök lever

larverna inuti de rörformiga bladen och gör s.k. fönstergnag. Det innebär att de lämnar det yttersta cellagret i bladet intakt, som en genomskinlig hinna. Angreppen blir på matlök sällan ödeläggande, men bladen kan vissna ned och falla samman på sensommaren, tillväxten stannar av för tidigt och löken når inte sin fulla storlek. Starka angrepp kan leda till fullständig nedvissning av gräslök.

Biologi

Purjolöksmalen har en vingbredd på ca 16–18 mm. Den är mörkt brungrå med en triangulär vit fläck på framvingarna. När vingarna är hopfällade förenar sig de vita fläckarna till en karakteristisk triangel.

Purjolöksmalen har i Sverige vanligtvis en generation, men om sommaren är varm kan den hinna med två generationer per år. Den övervintrar som vuxen på skyddade platser i närheten av fälten, t.ex. i buskage och högt gräs. I undantagsfall kan övervintringen ske som puppa. När det börjar bli varmare framåt våren börjar purjolöksmalen flyga igen efter vintern. Svärmningen inträffar vanligtvis i slutet på maj.

Valet av värdväxt görs av honan. Hon attraheras av flyktiga svavelföreningar som är karakteristiska för släktet *Allium*. Men äggläggningen sker först efter att honan har undersökt bladet ytter-

Purjolök med gnagskador av purjolöksmalen. PUPPA (infälld bild)

Larv av purjolöksmal i sista larvstadiet.

ligare. En hona lägger omkring 100 ägg. Äggläggningsperioden varierar från några dagar till uppemot en månad. Honans livslängd är starkt sammankopplad med temperaturen. Om väderförhållandena är dåliga och ingen äggläggning kan ske lever hon längre. Äggen läggs ett och ett, oftast på bladsidan in mot plantan. De mäter 0,3–0,5 mm och är ovala och relativt platta.

Äggen kläcks efter drygt en vecka och de små larverna äter sig in i bladet. Den nykläckta larven är 1–1,2 mm lång. Larverna är först gråa men blir snart gulgröna och får ljusa hår i mörka fläckar längs sidorna. De blir som fullvuxna ca 13 mm långa. Larven genomgår fem stadier. Den egentliga mineringsfasen varar från första till det tredje larvstadiet. Därefter gnager larven igenom purjolöksbladen. Då larverna ätit i ungefär fyra veckor, spinner de glesmaskiga kokonger som fästs på växtmaterial. Efter ca tre veckor som puppa kläcks de nya fjärilarna.

Larvangrepp av den första generationen uppträder ungefär från början av juni till de första veckorna i juli. Den andra generationen har en mycket lång angreppstid från slutet av juli till oktober och är som regel mer talrik. Därför kan den göra stor skada i augusti–september. Den generation av purjolöksmal som övervintrar kläcks sent på hösten eller under milda perioder under vintern. Den har inget sexuellt beteende p.g.a. att purjolöksmalen går in i en viloperiod som är reglerad av kortare dagslängder och lägre temperaturer.

Åtgärder

Purjolöksmalen är vanligen inget stort problem i yrkesodling. Den kan bekämpas biologiskt med *Bacillus thuringiensis*, var. *kurstaki*. Medlet måste ätas upp av larverna för att ha någon effekt och det är verksamt 4–5 dagar efter besprutning.

Kemisk bekämpning är sällan aktuell och i så fall måste man vara mycket observant. Det är viktigt att medlet sprutas ut när larverna är nykläckta och ännu inte har hunnit minera bladet. Det tar ca ett dygn mellan kläckning tills dess att larven gömmer sig i bladet. Man kan också bekämpa dem

efter tredje larvstadiet då den egentliga mineringsfasen är över. I Frankrike används därför feromonfällor för att förutsäga angrepp och bestämma bekämpningstidpunkt. Purjolöksmal kan bekämpas med en godkänd pyretroid.

I Sverige är angrepp vanligast i fritidsodling. Här hindrar man fjärilarna att nå plantorna genom att täcka med fiberduk från och med plantering. Om inte plantorna täckts med fiberduk och angreppet upptäcks på ett tidigt stadium kan bladspetsarna klippas bort och därmed tar man bort larverna.

Litteratur

- Bovien, P. 1932. Om porremollet (*Acrolepia assectella* Zell.) og dets biologi. *Tidsskr. Planteavl.* 37, 334.
- Hellbe Marianne. 1986. *Faktablad om växtskydd - trädgård.* 131 T.
- Hormes E. 1997. Was tun gegen die Lauchmotte? *Gemüse* 33: 36.
- Plaskota, E. & Dabrowski, Z. T. 1986. Biological principles of leek moth (*Acrolepia assectella* Zeller, Lepidoptera: Plutellidae) control. II *Biology. Ann. Warsaw Agricult. Univ. -SGGW-AR Horticult.* 1, 35–46.
- Thibout, E. & Auger, J. 1995. Behavioural events and host constituents involved in oviposition in the leek moth *Acrolepiopsis assectella*. *Entomologia Experimentalis et applicata* 80, 101–104.

Text: Karolina Åsman

SLU, Inst. f. entomologi

Box 7044

750 07 Uppsala

Tel:018-67 10 00

Fax:018:67 28 90

e-post: Karolina.Asman@entom.slu.se

Januari 1999 rev.

Illustrationer: Karl-Fredrik Berggren och Mats W. Pettersson

Faktablad om växtskydd utges inom områdena Jordbruk och Trädgård

Faktabladen kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU Inst. för entomologi. Tel 018-67 23 47.

ISSN 0281-8566

© Sveriges lantbruksuniversitet

Ansvarig utgivare och redaktör:

Maj-Lis Pettersson

SLU, Institutionen för entomologi

Box 7044, 750 07 Uppsala

Tel. 018-67 23 47

Fax. 018-67 28 90

e-post.

Maj-Lis.Pettersson@entom.slu.se

Distribution: SLU Publikationstjänst
Box 7075, 750 07 Uppsala
Tel. 018-67 11 00
Fax. 018-67 28 54
e-post. publikationstjanst@slu.se